

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ascensus Moysis in montem Seu De Oratione Tractatus Tribus Stationibus ac vijs Purgatiua Illuminatiua Vnitiua distinctus

Crombecius, Johannes

Avdomari, 1618

Textvs Dvodecimvs. Habetis Aaron & Vr vobiscum, si quid natum fuerit
quæstionis, refertis ad eos.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38133

ecclesie, expectent donec finita oratione ad negotia necessaria revertamur, iuxta adiurationem sponsi in canticis *Adiuvo vos filia Ierusalem per capreas cervosque camporum, ne susciteis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.*

Cat. 2. 7o

TEXTVS DVODECIMVS,

Habetis Aaron & Vr vobiscum si quid natum fuerit questionis referetis ad eos.

De questionibus (qua in hac vita orantibus obesse possunt) ad superiorem referendis, deque earum remedijs.

1. **P**rauidet Moyses difficultates quae in sua absentia occurrere possent, ipsique proipicit ac salutari consilio monet atque hortatur in omnibus ad Aaronem, & eius vicarium seu substitutum recurrant. Idem nobis in oratione, Dei que obsequio perseverare volentibus agere consultissimum est. multae namque quaestiones in nobis ac difficultates suboriuntur, sive cum corpore nostro sive cum conscientiae stimulis, sive cum proximis, Recurrendum est ad Aaronem & ad Vr. Id est ad eos qui praesunt nobis & conscientiarum nostrarum curam gerunt. Superiores vero alij ecclesiastici, & horum quidem

Quaestiones variae

179
416

Iudices quidem nonnulli religiosi, nonnulli saecula-
externi res: alij demque laici. Illorum quidam in
& inter- foro externo potestatem exercent: alij in
ni. foro interno. Externi iudices sunt Reges,
 Praetores, iudices: & in ecclesiasticis Episcopi,
 Officiales, Praelati religionum qui de
 causis cognoscunt iuridice, & unicuique
 subdito ius reddunt. Interni vero sunt pasto-
 res, & qui à confessionibus sunt. *Habetis Aaron*
& Vr vobiscum: si quid natum fuerit quaestio
referetis ad eos. Non omnia referuntur ad ex-
 ternos iudices: ea tantum solemus referre,
 quae eis cognita volumus & quae maiorem
 habent difficultatem, quaeque bonum com-
 mune, & ius alienum concernunt. Ad non-
 nullos tamen plura referenda videntur &
 maxime, quae pertinent ad externam gubernationem,
 quales sunt Praelati religionum, sine
 quorum directione, religiosus subditus vivere,
 agereque plerumque nec potest nec debet.
 Et si quaestio inter subditos oriatur, ad
 eum tanquam ad Aaronem referendum
 erit.

Potestas
sacerdotum
duplex.

2. Est enim in Praelatis potestas duplex, alia
 ordinis alia iurisdictionis. Potestas ordinis à
 Christo confertur, dum sacerdotes initiantur
 sacris. *Accipiunt enim Spiritum Sanctum & pote-*
statem peccata remittere. Hanc habent Sacer-
 dotes omnes novae legis. Potestas iurisdictionis
 duplici ratione in Praelatis residet; vel ad
 regendum

regendos subditos in externo foro (in quo 2.
 & mandata condere ac promulgare & legū *Jurisdic-*
 prævaricatoribus ac rebellibus pœnas statue- *tionis.*
 re ac infligere possunt) vel ad spirituales fun-
 ctiones, quæ sine huiusmodi potestate expleri
 non possunt. Qualis est dispensatio in votis;
 à vinculo excommunicationis, & censuris
 ecclesiasticis & hæc quidem in foro externo.
 Eadem verò potestas jurisdictionis latissimè
 quoque patet in foro cōscientiæ. Potest enim *Confessa-*
 Confessarius si res ita exigit, & pro pœni- *rii potes-*
 tentis salute & fructu leges præscribere, pœ- *tas.*
 nas decernere, beneficium absolutionis ne-
 gare, à peccatis solvere. Hæc verò, effectus
 esse jurisdictionis nemo dubitat. Vnde is in
 quem hæc exercentur, subditus esse debet
 confessario; sive quia superior eius est, sive
 per delegationem potestatis.

3. Prælatos verò religionū, vti & Episcopos
 iustas ob causas, certorum criminum absolu- *Casuum*
 tiones sibi reservare, vsus ecclesiæ testatur, *reserva-*
 sic vt ipsa absolutio non valeat, si secus fieri *tio.*
 contingerit. Vt cum ab excommunicatione
 aliqua, homicidio vel sacrilegio absolvendi
 potestas reservatur, is qui ab alijs peccatis ab-
 solvere potest; eius confessionem non debet
 excipere, qui aliquo istorum casuum refer-
 vatorum laqueo esset innodatus. Potest &
 idem Prælati iustas ob causas inhibere ne
 sui subditi, habentes huiusmodi conscientiæ
 vinculum

M

vinculum

vinculum, alijs confiteantur, quam à se designatis; etiam si alijs ad confessiones excipendas omnium ad se venientium, diplomate apostolico cum amplissima potestate admodum foret; præsertim si crimina illa cum periculo scandali, vel recidivi, vel cum damno temporis essent coniuncta. Qui enim secus tentat minus esset dispositus ad absolutionem, quam ex natura rei, tum quia præcipienti cum causa superiori, habenti que præcipiendi potestatem, parere non vult. Et quamvis delegatam à Pontifice Confessarius auctoritatem habeat, nec illa per Prælati mandatum tollatur: tollitur tamen ob defectum legitimitatis dispositionis: mandato quoque superioris, si dicto confitendi libertas restringitur, quod sibi ademit, cum obedientiam professus est.

4. Possunt & iidem Prælati, prohibere subditis, ne promiscuè alijs quam a se designatis, præsertim diplomate pontificio carentibus, confiteantur peccata lethalia, etsi non sunt reservata: alioquin graves abusus, & incommoda in ordines religiosos importarentur. Ex quibus liquet quædam quæstiones ad prælatos, quæ ad Vr; quæ nempe ad Prælatos, quæ ad confessarios referri debeant.

*Quibus
confessio
fieri de-
beat.*

*Potestas
ecclesia
subordi-
nata.*

5. Et ut aliqua in particulari explicentur, Dominus priusquam ex eorum sedes repelleret, suo loco vicarios constituit Pontificis in primis Romanum; penes quem superioris potestatis

potestas per totam ecclesiam residet: ei sub-
 sunt Episcopi; Episcopis Pastores & Prælati
 non pauci; quamquam alij Pontifici Romano
 proxime subijciuntur. Quisque in suo gradu
 hinc Christi Domini vicarijs ac subdelega-
 tis parere in omnibus, vbi peccatum non cer-
 neretur, pro potestate imperantibus tene-
 tur. Hinc Beatus Apostolus *Non est potestas*
nisi à Deo, & qui resistit potestati, Dei ordina-
tionem resistit. nec subditus grave reputare debet
 imperium, quod vehiculi loco, ad caelum
 properanti, à Deo proponitur. Longè enim
 difficilius est bene sapienterque præcipere,
 quam obedire. Submite iudicium & volun-
 tatem, & cætera levia sunt. Si quæ ergò quæ-
 stio inter religiosos, Christo absente, seu in
 longinquam regionem profecto, nata fuerit;
 ad Aaronem referre necesse erit. Ipse Præ-
 latus cuique parti præscribet, quid magis in
 Domino, pro iustitia & cuiusque bono ex-
 pediat.

Rom. 13
1.

6. Oritur quoque subinde quæstio de ne-
 cessitatibus corporis. Non ferunt nonnulli
 rigorem ordinis, queruntur sibi necessitates
 & religiosas commoditates deesse; vestes
 opportunas negari; recreationes restringi.
Habetis Aaron. Illi si patres sunt & non domi-
nantes in clero, & vos boni filij fueritis, non
negabunt vobis opportuna vite subsidia ac
solatiola. si non faciant, putatote vos esse

Corporis
necessitates.

Exod. 24
39.
Petr. 5. 2

M² Christi

VVI
216

Christi pauperes, nec tantum meritos, quod
 tum vobis a Domino suppeditatur: multo
 esse meliores vobis, qui maioribus angustiis
 ac penuria premantur, qui que libenter col-
 ligerent micæ, quæ cadunt de mensa vestra.
 Vos apostolicam vitam sectari, Apostolo
 spicas subinde auulsas edisse premente ne-
 cessitate; vos nondum ossibus herere, nos
 nullos, in summa vestra inedia, pingues
 obesos apparere; idque singulari Dei bene-
 ficio, vestræ patientiæ, ac paupertati dona-
 tum. Non deesse, qui etsi abundant, laxari semper
 velint religiosam inopiam: nunquam vobis
 quietius futurum, quam primæ institutionis
 sanctorumque patrum scita servandum.
 Qui contentus esse possit, eum esse mortali-
 ditissimum & locupletissimum.

7. Accedit sobrietatem orationis esse
 manam administram, aut etiam comitem.

Tob. 12 est oratio cum ieiunio & elemosyna. Oratio enim
 8. omnes vires animi corporisque asciscit, &

hominem ad tam sublimis negotium
 summo Deo peragendum erigat. Verum
 nihil ita sursum ascendentem spiritum
 primit, ut fumi ac vapores è cibo potius
 excitati. Stare namque velut tabularum qua-
 dam aut obstaculum ingens, supra capita
 minis videntur, nec quidquam sacri feru-
 è corde igneo manantis elevari sinunt: &
 etiam obfistentes deprimunt, & in tenentur.

*Intem-
 perantia
 oratione
 impedit.*

præcipi

precipites agūt Natura deinde à cibo sumpto
 quietē postulat digestionem faciendā in quam
 omnes vires impendit, tanquā in sui ne-
 cessariam conservatiōem. Vnde hebetio-
 res sumus à refectione, & propensiores ad
 somnum, quā ad orationem invenimur,
 etiam nolentes, & inviti. Huc facit; in capite
 precipuos mentis vigere sensus, ac potentias:
 in eo operationes intellectuales exerceri, vt
 pote, vbi sedes orationis, à summo artifice
 collocata est: at ciborum repletione ac ne-
 bulis, illa potentie obtenebescunt. Quem-
 admodum enim, cum ex olla bulliente fu-
 mus ac nebule sursum ascendunt, vaporibus
 & exhalatione, (quæ ab operculo excipiun-
 tur & reverberantur) humor liquatur, qui
 rursum infernè deprimitur. Ita & qui post
 cibum copiosum mentalibus exercitijs ani-
 mum appellant, nebulis ac vaporibus obruti,
 coguntur naturæ importunitati, quietē som-
 numque expetentis, succumbere. Omitto
 regnum Dei non esse escam & potum, &
 quod necessitatē excedit ad regnum Dei nō
 pertinere. Generat enim nō devotionis sen-
 sus, sed inanes, futiles, impuras cogitationes,
 risus, cachinnos, salutis incuriam, vanilo-
 quia, oculorum sensuumque neglectum,
 motus libidinosos, audaciam, oblivionem
 Dei, & quod deterrimū est, multorū anno-
 rum cum virtute transactorum labores ab-
 sorbet

M 3

sorbet

 15
 Sobrieta
 tis laus

forbet. Chryſoſtomus verò arbitratur in
 iunium creare in animis hominum alas ſpi-
 rituales, quibus ad Deum aſcendat: atque
 elevatos ſub pedibus tranſitoria omnia con-
 templari, ac calcare. Ut enim navis in
 onulta ponderibus, nec gravata, celes-
 timè volat; & vento, remis, aut aquæ
 cundo fluxu rapitur; ita & qui ſobrietatem
 ſectantur, eaque delectantur, facilè in Deum
 aſſurgunt, & ſine impedimento perveniunt.
 Quare ſi quid circa corporis neceſſitates
 binde quæſtionis occurrit, ſi quid circa
 cia partim domeſtica, partim ſecularia
 qua verborum contentiones; denique ſi
 pacem & quietem animi interturbant;
petis Aaron & Vr vobiscum, reſeratis ad eos.

SECTIO SECUNDA.

*De quæſtionibus qua ad confeſſarium reſerri debent
 & inter cætera de ſcrupulis.*

EXpedit in eccleſia Dei præter Episcopos
 & Prælatos conſtitui Paſtores ac confeſ-
 ſarios, qui conſcientiarum curam habeant
 eas regant nomine Chriſti Paſtoris optimi
 qui animam ſuam poſuit pro ovibus
 qui ad libertatem conſcientiarum ſal-
 vandam præficere voluit aliquos qui auctori-
 tate è cælo tradita cum ſigillo ſeveriſſimo
 firmo

firmitates humanas cognoscerent, eisque magna charitate fideque mederentur: multa enim occurrunt, quae Episcopis, suis Prelatis ac superioribus nonnulli verecundiores manifestare reformidant; & si eis nota esse oporteret, manifestum potius salutis discrimen adirent, quam abdita mentis suae revelarent etiam sub secreto confessionis. Quare prudenter Ecclesia consulit animarum securitati; cum diversi ordinis iudices internos constituit ac multiplicat: ut ubi cum vno quis liber esse non possit, ad alium valeat recurrere ac vulnera sua secreta manifestare.

2. Quaestiones vero conscientiae variae sunt: atque illud in genere dici potest: summum a Deo tum demum privilegium nobis concessum esse; praesertim rudioribus adolescentulis ac juvenibus, sed maxime pudibundis puellis ac mulieribus; cum virum integrum, castum, prudentem, fidum, monendi, reprehendendi, hortandi que libertate praeditum, cui abdita conscientiae nostrae credamus, & quae nos vrgent atque affligunt, pandamus; consilia optima relaturi, nancisci possumus. Quid enim maius ac iucundius quam habere amicum secretum, fidumque cui tuto te committas, audenter loquaris, ut tibi; secreta aperias, nihilque verearis exponere, quod nolis vel vni mortalium alteri, pro facultatibus omnibus & vita ipsa detegere: a quo Dei no-

M 4 mine

Confessio-
riorum
necessitas.

Utilitas
eorum.

Quid ad
confessio-
rios refe-
rendum.

mine dubiæ conscientiæ affectæque, certæ resolutiones haurias ac reportes. Certe nihil in mundo melius ad salutis certitudinē, ad solidam consolationem, à Deo datum esse hominibus mihi persuadeo. Omnes ergo quæstiones quæcumque illæ sint, etiam si ad Aaronem spectent, aut etiam ad quolibet laicos & sæculares semper licitum est ad hunc arbitrum, consilij solatijque causa referre.

2. 3. Maximè propriæ tamen eæ sunt, quæ absolutioni subiiciuntur. Vt sunt peccata, quorum alia venialia dicuntur, alia lethalia. Ad hæc delenda claves habet à Christo datas, sed ea fateri, ac illi manifestari necesse est. Iple enim iudex est & sedet pro tribunali, in quo hæ personæ necessariae sunt. Iudex primis competens; accusator; testes & reus. Ille iudex censetur competens, qui & sacerdos est & iurisdictionē habet in eum quem absolvit.

Accusator is est, qui confitetur contra se. Conscientia mille testes: idem & reus qui accusator. Vt autem reum iudex absolvat vel condemnet cognoscere debet de delicto. Hanc verò notitiam secretorum ab alio habere non potest, nisi à reo, quem si dispositum inveniatur, à peccatis absolvit. Si minus rejicit. Quare si quid natum fuerit quæstionis circa peccata: ad Vr seu confessa-

*Tribunal
secretum*

nam referendam est, modò superiori peccata illa non reseruentur. Quo casu qui potestatem non habet ab eis absolvendi, vel ad superiorem, vel ad eum penes quem talis potestas est, debet remittere.

3.
Scrupuli.

4. Aliæ quæstiones ex conscientia minùs recta quietave oriuntur quæ vehementer animum exagitant, & orationis studium interturbant. Ad quas aliud penè remedium non est, quàm vt ad arbitrium conscientiarum nostrarum, quæstionem omnem ac dubia perplexa deferamus. Hi sunt scrupuli; ita dicti, quod sicut calculi seu lapides parvi calcem intrantes magna pedem afficiunt molestia, & lauciant non rarò, gressumque claudicantem ac fastidiosum reddunt. Ita & conscientia dubia ac scrupulosa molestiam parit & inquietudinem; lædit animi pacem & vitam spiritualem tédio ac mœrore complet: vt qui proficere cœperint, retrocedere, aut implicati nodis difficillimis toti ad eos solvendo convertere se & à profectu cessare cogantur.

Scrupulorum
damna.

5. In nempe totum hominem occupant, vt alia de re cogitare vix possit. Tollunt deinde omnem orationis ac pietatis suavitatem ac gustum. Sicut muscæ morientes, unguenti suavitatem exterminant. Et vino generoso frigida infusio largior, vim plane adimit. Et lapidum

VVA
216

lapidum in ignem ardentem congestio, ardorem extinguit. Huc facit, quod agritudo hæc, diffidentiam generet, desperationem nutriat, spemque quæ fundamentum precatiois est, excludat. Sanè huiusmodi anxietates ac stimuli conscientie orationis nature vehementer repugnant. est namque oratio spei actus: & petitio ipsa, fiducia rei consequendæ nititur. Alioquin cur petam cuius in spem venire non possum? Addo orationem esse mentis elevationem in Deum. At scrupuli non elevant mentem, sed prorsus deprimunt ac prosternunt: avocant etiam a Deo & pertrahunt omnes animi vires ad consideranda peccata, sed frustra; sic ut Deus obliviscatur. & quod peius est, cogitationes ingerunt obsequij divini deserendi; & ad pristinæ vitæ dissolutiones repetendas impellunt, & pertrahunt. *Habetis Aaron & Vrre biseum, si quid natum fuerit questionis referent ad eos.*

6. *Scrupulorum diversa genera.* 6. Varia autem sunt scrupulorum genera. Quidam laxissimi sunt in admittendis peccatis, nullum unquam obicem inveniunt, totius soluti moribus, verbis profusi, & ad res seculares effusissimi. At ubi exomologesis facienda, libellos implent, res una toties exponitur, quot sunt facti circumstantiæ, live hæc, aggravent, sive non; repetuntque rem eandem sæpius, & urgent sacerdotem attendenda

attendat; rogant an intellexerit. Et ubi per
absolutionem carnificina illa conscientia lū-
blata est, illicò redeunt ad ingenium.

7. Alij in confessione facienda sunt breves,
& acquiescunt confessario, sed ad opera sin-
gula, conscientiam peccati sibi formant. Alij
de lapsibus quotidianis non laborant sed præ-
teritorum delictorum memoria obruuntur,
cruciantur; nec finem faciunt eiusdem rei
repetendæ. Nonnulli sibi scrupulosi non
sunt, sed minutuli ferre non possunt defectus
alienos, quos iudicant, & damnant per om-
nia: de se præclare & sentientes & loquētes.
Sunt & alij qui aliorum curam habent, &
de defectibus subditorum parùm sunt solliciti;
in se verò crudeliores ceniōres existunt. De-
nique quidam hallucinantur ac cespitant pæ-
ne in factis omnibus etiam in virtutum ope-
ribus, in omnibus se ipsi calumniantes. Ve-
rùm maximè se cruciant, cùm ad examen
cōscientiæ veniunt, seseque quasi sub incude
concludunt, aut in prælo rigidissimo con-
sternunt. Vbi verò, sacerdotis aurem nacti
sunt, vel sunt nimij in quibusdam; vel certè
subinde ita taciturni, ac verecūdi, vt pænè for-
cipibus dentes aperiendi; & verba tarda &
extorta ex ore, magno fastidio deducenda
videantur. Remedia aliqua erunt constitu-
enda.

SECTION

SECTIO TERTIA.

De scrupulorum remedijs.

*Scrupu-
lorum
causa.* 1. **Q**uoniam ex diversis causis conscientiae errores nasci diximus, diversa quoque remedia applicare necesse erit. Et quidem inter primarias causas, naturae complexionem malignam, atque corporis intemperiem attulimus; in quibus exundet humor melancholicus, aut biliosus; aut accedat intempestiva tractandi corporis ratio rerumque agendarum indiscreta dispositio, ac regimen, aliarumque infirmitates; exploratum est, exiguam fore animo quietem, vehementiusque dictos humores in imaginationem non adeo firmam savituros; ex quibus inquietudo, ac carnificina intolerabilis pullulabit. Utque hac de re meliori methodo tractemus; remediorum horum momenta in septem paragraphos partiemur.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Remediorum initium à medicis exquirendum esse.

2. **E**rgo ante omnia, medicamenta corporalia huiusmodi morbis praefcribenda erunt potius quam spiritualia. Ut

animi

enim spiritualis infirmitatis fundamentum
 ac origo, ex corporalis infirmitatis fonte *Medico-*
 procedit: ita quoque ad medicos potius cor- *corum o-*
 porales, quorum est cognoscere ac discer- *pera scri-*
 nere de morbis corporalibus, hisce molestijs *pulosis ne-*
 affecti comprimis remittendi erunt; quibus *cessaria,*
 medicis, si pareant ipsi magnam morbi sa-
 nandi partem assecuti videbuntur. Deo ipso
 auctore qui mandat *honorandum medicum prop-*
 ter necessitatem. Ecclesiasticus sane eiusdem *Eccl. 38.*
 spiritu ita præscribit. *Altissimus de terra creavit* *4.*
medicamenta, & vir prudens non abhorrebit illos.
 Etenim plerique hac infirmitate detenti, plus
 æquo, iudicio; ne dicam imaginationi suæ
 indulgentes, avelli non possunt, ab eo quod
 semel conceperunt; medicamenta ac ratio-
 nem victus, eam optimam esse statuentes,
 quam ipsi sibi commenti sunt. Hi sanè insa-
 nabiles remanent; quia in quo curationem
 ordiri necesse esset, in eo ipso hallucinantur,
 & in iudicij erronei scopulos impingunt.
 Nullam moderationem servant: infirmita-
 tibus suis alendis ac conservandis ansam
 quam maximam præbentes: nunc immode-
 ratis ieiunijs sese conficiunt: nunc cibis in-
 gurgitant: illos cibos optimè sanitati qua-
 drare reputantes, etsi nocivos, & planè bono
 succo contrarios, quos inordinatus appetitus,
 ac libido reposcit. Non frustrà ergo divina *Eccl. 38.*
providentia de terra creavit medicamenta & vir *4.*
prudens

*prudens non abhorrebit illa. Imprudens, & vitine seniu, abhorret; quia imaginationi non placet; quia palato non arridet: quia cum summo morbo laboret, eo ipso carere non vult, sed fovere, & in eo consensescere, ac potius gravia pati incommoda, quam cupitis atque irritatibus delicijs privari. Experientia tamen docuit, creata a Deo medicamēta, & inter cetera Rhabarbarum, ac caliam, ipsidem tam atram quam flavam bilem humano corpore excludi, sæpeque ad mentem re-
diisse, qui pane ab ipsa desciverant.*

3. Nolim tamen ipirituales homines anxie ac medicè vivere, horrere templa, nocturnas orationes, ieiunia, moderatas pœnitentias, cibos ordinarios ne valetudini suæ ob sint: sequantur ij sapientiorum iudicium, suum submittant; vt paucis; hæc ratio valetudinis conservandæ, quam dum varijs vel ciborum desiderijs labefactas; vel intempestivæ inediæ immoderatione destruis; in vtrâque partem agitas animum, qui certè nunquam quiescet, donec ei acquiescas, qui tibi pro imperio modum potest præscribere.

PARAGRAPHVS

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Alacritatem animi conscientijs afflictis esse comparandam.

4. **S**ecundum hoc remedium magnum ^{Tristitia} habet cum præcedenti commercium, ^{incon-} atque eodem pene nititur fundamento. ^{modis} Cavendum quippe omni ratione ijs qui animi anxietate laborant, ne vnquam tristitiam admittant: admissam propellant, & eius occasionibus nunquam locum præbeant. Ea enim est, quæ totius morbi radices alit; generat cogitationes importunas; turbat imaginationem, iudicio tenebras offundit; intellectum obnubilat; terrores ciet; sanguinem ac humores salubres corrumpit, & in atram bilem convertit. Qui enim in amaritudine versantur, horrent Dei iudicia, eaq; perpetuò eorum oculis obversantur; quæcumque contra peccatores à concionatoribus denuntiantur sibi ascribunt; cuiuscumq; ea demum generis sint; quæcumque in mentem veniunt, vel etiam in cogitationem, sese eadem admisisse arbitrantur. De morte & ratione, severo iudici, reddenda, cogitationes sic sovent, vt religioni ducant eas à se amoliri. Assiduè peccata versant animo; sicq; sese calumniantur, vt neminem mortalium ceteriorem

Vitanda deterio- rem reputent. Hæc à Spiritu melan-
Tristitia cholæ exoriuntur. Harum ergò cogitatio-
occasio- num occasiones vitandæ: fugiendum scrupu-
nes. losorum consortium ac conversatio. Esti-
Proverb. enim amicorum necessitudo ac familiaritas
 25.20 iucundam vitam efficiat, scrupulosorum por-
 ro colloquium instar tincæ exedit & corda
 & corpora, ijque, se mutuo, adiuncti confici-
 unt. *Sicut tinea vestimento* (ait Sapiens) & *ver-*
mis ligno: ita tristitia nocet cordi.

5. Allumendæ ergò cogitationes de Dei boni-
 tate & misericordia, de Christi Salvatoris
 meritis, eius amore in peccatores, quorum
 causa in has vite calamitates è cælo devolutæ
 ac immergi voluit. Considera vocationem
 tuam, quamque benignè tota vita Deus te-
 cum egerit; quoties solatio incredibili te
 perfuderit. Oculos attolle, in cælum suscipe,
 ubi tibi sedem supremus Rex ab æterno, ob
 filij sui merita, præparavit; si velis; si me-
 dico, si directori tuo pareas, & pro virili cõ-
 ditorem tuum diligas. Hisce cogitationibus
 angustia pectoris tui dilatabuntur: & sicut
 cum sol lucet, glacies ac terra concreta dis-
 solvitur: ita sole iustitiæ, in animum admis-
 so, constricta viscera solventur ac producentur.

Alacritas *Alacritas* tur. Hoc sensit Dāvid cum dixit, *Viam mī-*
tis utili- *datorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum.*
tates S. Athanasius, Beatum Antonium solitum
 Psal. 118 dicere refert. *Si alacres in Domino fuerimus,*
 nullus

in illis demonum ad mentes nostras impugnandas au In vita
 illebit accedere. Hoc medicamentum alacritatis S. Anto-
 quotidie sumat infirmus. Gaudeat in Domino nij.
 semper: Sequatur Chryſoſtomi conſilium de Philip. 4.
 inſtitutione monaſtica loquentis: In mona- 4.
 iborum ait inſtitutis, vna tantum re opus eſt, nobiliſ-
 ſcilicet atque eximia alacritate animi. Hæc ſi adſit,
 nihil quò minus ad ſummam quiſque virtutem per-
 veniat, impedire poterit. Vnde colligitur nimi-
 am animi trititiam magno eſſe ad perfe-
 ctionem impedimento.

6. Nolim tamen alacritatem hanc in vanam
 ac diſſolutam lætitiã degenerare, quali
 mundi perfruuntur nimium effuſi in res va-
 nas ac temporales, & maxime in corporales
 recreationes. Hæ ſcrupos non ſanant, ſed
 exaſperant; Gaudium enim hypocrita ad inſtar
 puncti afficit illud quidem; ſed aculeus, qui
 inde naſcitur incredibili vulnere animam
 ſauciat ac perstringit. Longè alius eſt animi
 motus, qui ob conſcientiæ bonæ teſtimonium
 exurgit, ex rerum bene beatæque geſtarum
 memoria; ob Dei promiſſa; ob conformi-
 tatem noſtræ cum divina voluntate; propter
 viſitationes cæleſtes; ob ſpem futurorum
 præmiorum; propter occaſiones bene de di-
 vino numine, ac proximorum ſalute me-
 rendi; ob amplificationem honoris ſupremæ
 maieltatis; ob profectum hominum, qui
 manuum rerum cultu atque amore contèpto

Alacritas
 vana fu-
 gienda.

Job. 20. 5

totos

totos in obsequium calitum se convertunt.
Hic, inquam, animi generosus impetus, tantum abest, conscientiam mordeat: ut etiam novas plane vires & animos addat ad magna aggredienda ac prosequenda; summam in conversatione cum Deo & hominibus alacritatem, quietemque conciliet ac stabiliat.

PARAGRAPHVS TERTIVS.

Scrupuloso non facile iudicandum de lapsu in peccatum mortale, vel etiam veniale.

*Femera-
rium est
se dam-
nare pec-
cati mor-
talis prop-
ter scrupulos.*

*Jacob. I.
22.*

AD dosin tertiã veniamus. Verum dicer aliquis. Qua ratione vitam lætam ducere valeo, qui gravissimis sceleribus me oppressum video. Peto verò abs te quæ sint illa scelera quorum animus tuus conscius est? Ea inquis, quibus idem omnia hora ac momento sese contaminat; nempe ea inquam quibus per scrupulos conscientia tua impetitur. Ergone crimen est, scelus abominandum ac nefas, in animo invito contumeliam pati? criminatorem iniquum sustinere? nullo modo. Sicut qui demonum carnive tentationes sustinent, si aliud nefas sit, eo certè nomine, omni culpa carere cessandi sunt; alioqui quomodo Beatus Apostolus diceret, *Beatus vir qui suffert tentationem* quoniam

quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vitæ,
 quæ repromisit Deus diligētibz se. Probatio hæc,
 canis latratus est; mordere conatur ille qui-
 dem, sed mordere non potest, ni velis. Cap-
 tivum ducere nititur, auctore Beato Paulo, in Romæ
 lege peccati. Captivus subinde, sed non capit, 7.23.
 non vincit, non abducit, non compingit in
 carcerem. Tum demum mordetur animus,
 vincitur, ac servus abducitur; Concupiscentia Iacobi 1.
 cum conceperit: parit enim tum peccatum, & 15.

quidem nondum lethale; sed cum consumma-
 tum fuerit generat mortem. Vbi enim quis se
 cani tradiderit mordendum, hosti vincien-
 dum & abducendum, sciat sese morti addi-
 xisse, cum morte animæ atque æternâ pactū
 iniisse. Concepit nempe (ut ait Propheta Re-
 gius) dolorem, & peperit iniquitatem: lacum
 aperuit & effodit eum, & incidit in foveam quam
 fecit. Non ita qui calumniam sustinet, qui
 disperire malit, quam ab amicitia Condi-
 toris sui desciscere. Benè quidem, ait ille, si
 me capi atque illaqueari non sentirem. Ve-
 rum aliud est sentire, aliud consentire.

8. Mirum est sanè, quod si rogeris, anne
 millies emori quam Deo Omnipotenti ter-
 gavertere, malis? respondeas te paratum
 omnia mundi tormēta subire, in ignes, gladi-
 olō; induere potiūs, quam legem Domini tui
 deserere. Item, si te adversarius tuus calum-
 niatur, excusas te, succenses, ad iudicem pro-
 ducitur, excusas te, succenses, ad iudicem pro-

Na vocas

IV
 16

Psal 15.

vocas. Cur tibi non irasceris, quod tantam
tu ipse tibi iniuriam irrogas?

9. Cum male agis, tegis crimen tuum; &
forte tempus fuit, quo peccata peccatis ad-
debas, teque ipsum palpans crimen tuum
extenuabas, & ut exiguum aut nullum ex-
cusabas. O demonis astutia! cui tum pare-
bas, nec artes eius agnoscebas. Eius profe-
cto hoc erat astutum consilium, ut te illige-
ret, & turpitudine peccati in dorsum reiecta,
infinite voluptatum illecebris, que tibi &
bona & venusta apparebant, immergeret.
Eadem arte, cum omnibus mortalibus ho-
tis humani generis utitur. Cur ergo modo
te a cognitione peccati non deterret? Cur
ab eius turpitudine non avocat? Cur aliter
tecum agit, quam cum ceteris hominibus
facile subinde delinquentibus, quibus volup-
tatis prestantiam objicit, demerentiam fedita-
tem occultat? Cur & multitudinem scele-
rum in te congerit, & in animum innoxium
intrudit ac coagmentat? Cur ita gravitatem
exaggerat; ac si crimina ipsa perpetrasses,
quidem que toto animo odis, que execras
que continenter sacramentali confessione
detergis, ac si ea ipsa suscepisses? Artificum
hoc est eiusdem demonis, qui cum in calle
suos pertrahere te non possit inductione ma-
nifesta, subdole te in partem contrariam pro-
vocat, ut non unum peccatum admittas: sed

Dei cultu, fastidio quodam, despecto, te
in omnia vitiorum genera immergat atque
involvatur.

10. Exploratum ergo evadit, & sacrae pa-
ginae testimonij, & rationi consentaneum,
mordicationem illam animi, peccati labem
non continere, eamque praeter morem, da-
monis praestigijs excitari. Quid dico te inno-
xium hac in parte crimine carere; cum &
vtiliter (Deo ita disponente) morbus hic in
saluberrimam medicinam subinde commu-
tetur. Morbus est & molestus quidem, febris
quartana: purgat tamen, & noxios humo-
res consumit; saepeque contingit, ut postmo-
dum sanitas constantior eidem succedat. Ita
initio accessionis, ad divinum obsequium, e
saebris vitiorum emerso usu solet venire.
Profiunt serupuli, qui instar scoparum men-
tem expurgant. Et quemadmodum decer-
frumentum cum paleis mixtum excuti pri-
mum, tum ventilabro paleis dispelli, ut gra-
num a sordibus discernatur: ita quoque ex-
cussiones, disquisitiones, examina, remorsus
conscientiarum apprimè vtilis sunt, ut vitia
a virtute discernantur; quod bonum est reti-
neatur; quod deterrimum, expellatur.

11. Ne ergo mihi dicas criminationes has,
molestasque muscas animo insidentes, mor-
dicantesque, esse crimina; cum ne quidem,
si displiceant, inter nevos recenseri debeant;

*Vtilis sub
inde esse
serupulos*

N 3

imo

imò ad meritum præmiumque bonorum operum pertineant. Tantùm ne audias calumniatorem ; fuge latrantem canem, ne te mordeat. Crede dicenti tibi, eos peccati reos non qui peccatum execrantur, sed qui admittunt atque suscipiunt.

12. Benè quidem (ais) si ita execraret, vñ non subindè immoraret : quis enim impetus istos toties repetitos non audiat ? non etiam his adhærescat affectu ac sensu ? Et hoc sine dubio peccatum esse nemo dubitat ; ergo ergò mortale ? Verùm hæc dici possunt, non facillè probari. Quis enim credat hominem paratum emori pro tuitione legis divinæ, tam facillè amicitiam Dei deserere, contemnere, imò à mente & ratione recedere ? Vbi agitur de æterna separatione à summo bono, pœnisque sempiternis incurrendis ? Videamus si placet, quid patres definiant esse peccatū mortale, & te toto celo aberrare cog-

Richa. a gnosces. Richardus à Sancto Victore *S. Victo.* tract. de tituens, ita ait .. Mortale est, quod non potest differen- committi sine gravi corruptione sui. Item mortale tia pecc. est quod non potest committi sine gravi laesione pro- mort. & xiiii. Denique quod non potest committi, sine ven. p. magno contemptu Dei. Cetera mihi videntur v. i. pagina nialia. Considera ergo & metire actionum 389. tuarum momenta ac rationes, ex hac sapientissimi viri definitione : atque imprimis, ante peccatū

totum corruperis, animum nempe & cor- *mortales*
 pus. Vt mortale peccatum suscipias, debes *quid ve-*
 deseruisse rationem ducem, intelligentiam *niale.*
 veri, certoque discernere ac nosse, te a carne
 aut demone in turpitudinem pertractum &
 quidem animo deliberato ac volenti. Hoc ne
 unquam sciens & volens concipere, suscipe-
 reque auderes? Quoad corpus: an tibi iugu-
 lum petisti? An pectus ferro confodisti?
 An membrum tibi necessarium praecidisti?
 An parentes, qui tibi vitae principium dedere,
 trucidasti? Haec & similia legi divinae repu-
 gnantia nisi feceris, mortale non feceris.
 Alioquin te graviter minimè corrupisti. At
 proximum fortè læseris? In quo? furto eius
 bona notabilia abstulisti? Eius bonum no-
 men cum gravi dāno violasti? Crus ei aut ti-
 biam amputasti? Oculum eruisti? Aures, aut
 nares detraxisti? His enim modis & simili-
 bus, quibus notabilis iniuria sibi aut proximo
 irrogatur, ac graviter læditur, peccati mor-
 talis culpa contrahitur. Considera denique
 an gravi contemptu Deum lacestiveris, irri-
 seris, exceperis? Tu fateris te mille cruciatus
 ante passurū, quàm Deum contempnas. Quo-
 modo sicte calumniaris vt propter atomos in
 oculos tuos irruentes, & umbellam obver-
 santem, te Deum contempnere graviter cri-
 mineris? Si sapias ad mentem redeas, & sa-
 pientiora de te iudicia, de Deo, de tuis directori-
 bus

ribus statuas.

*Tres seru-
pularum
fontes.*

*Amor sui
inordina-
tus.*

Timor

Hæc infirmitas tua, est, ex trium fontium aliquo, vel omnino tribus producta, nempe ex vehementi apprehensione, quæ rem parvam, ingentem; ex musca facit elephantem. Deinde ex superfluo, incondito, & intempetivo timore, qui animum ex se satis angustum, in summas angustias redigit ac cōstringit. Accedit & amor inordinatus sui, quo quis illigatur, ut à sensu proprio, & voluntate nolit recedere; & quamvis in carnificina & sordibus (uti scarabeus in stercore equino) eius mens & affectus versetur alledue, tamen in his, pro dolor! angustijs verlan ac commorari mavult, quam in virtutis angustissimis delicijs, & beatæ vitæ amoenissimo horto, quiete ac pace iucundissima perfrui. Arguit etiam amorem inordinatum irrationalis ille timor peccati: qui non ex amore divini numinis, sed ex amore concupiscentiæ, ut vocant, scholastici dimanat. Timet enim huiusmodi animus ignis inferni gehennam ac horret: quia nempe sibi beatum vult, & malum refugit. Verum, quia peccatum pœnarum infernarum causam præbet, illud perhorrescit, nec discernit, verum verum peccatum, an eiusdem umbra ac simulachrum id efficiat; omnia etiam tuta vera, falsaque metuens. Et ne in barathrum delabatur, mavult sibi ascribere, quod nequaquam

quaquam admisit, quàm se inani ac vano *Apprehē*
 periculo damnationis exponere. Multa sibi *sio inanis*
 obijcit, quæ nec sunt, nec futura sunt: aut
 sane, si existant, longè aliter apprehendit,
 quàm deceat mentem sanam. Quemadmo-
 dum enim qui timet hostem, eum capiti suo
 perpetuò imminere arbitratur: qui incen-
 dum, assidue aris campani pullum sibi au-
 dire videtur: Ita & qui insano timore pec-
 catum perhorrescit; in omni re illud deli-
 tescere, ad fores mentis pulsare, ob eo se in-
 vadi ac possideri opinatur, cum ab eo longis-
 sime distideat. Unde morbus ille conveni-
 entissime perspicilijs comparatur, quorum
 vitra, si rubra, omnia eiusdem coloris appa-
 rent: si carulea, coloris cerulei: si viridia,
 viriditatem rebus ipsis inesse mens insana
 concludit: ita & qui morbo præsentì detine-
 tur; perturbationem animi tanquam perspi-
 cilia sibi admovet, nec ex rei veritate iudi-
 cat, sed ex sensu perturbationis, passionisve,
 sententiam fert veritatis fucatæ; fallum pro
 vero assumens, vitium pro virtute, prævari-
 cationes virtutum actus definiens. Ergò ab
 oculis amove amorem inordinatum, exter-
 mina perturbationem, & clarissimè adver-
 tes te hallucinari, eaque peccata non esse, quæ *Eadem*
 mortalia existimas. *convelli-*

13. Dicis enim gravi me scelere obstrinxi; *tur rati-*
 in varia atque enormia crimina, contra fi- *onibus*

N 5

dem

dem, contra Dei caritatem, toto animo defendendi. Hoc inquam dicis. Ego contrarium assevero; cui potius credendum est? Forte confessarius tuus, tu pœnitens meus. An tibi potius me decet credere; quam te mihi? Crederem, ais, si tu mentem meam videres ac cognosceres. Cognosco, inquam, sicut tu exponis, longeque perspicacius quam tu; nam oculus tuus, ob tenebras circumfusas, pro rei veritate iudicare non potest; & nihilominus, etli te ipsum damnes gravissimi sceleris; ne umbram quidem delicti percipis, aut defectum deprehendo.

14. Quis huius disceptationis erit iudex? Ponamus te, meque partes esse, & inter nos contendere. Iudicem eligamus quam optimum si Sapiensem eligam non admittes, reclamans, excipis. Neminem præter te iudicem probas. Nam tu iniquus iudex es, qui te ipsum insontem condemnas. Qui tibi nequam cum bonus eris? Ego quemlibet sapientem arbitrum huius controversiæ deligo; totidem testes, quot sanæ mentis doctores Ecclesiæ. Tu proba quod asseris, nam sine teste, aut sine iuramento, in iudicio dicenti nemo tenetur credere. Dicis; animo, commisi infandæ crimen. Dicis, & non probas: aut tibi credendum non est; & manus dare cogeris, nisi pertinax haberi velis: aut certe iuramento edito, disceptationi finem imponas. Dic ergo iuramento

juramento depone; per Deum sanctosque omnes, te crimen animo admisisse; in illud consensum prebuisse. Si verum non sit, tibi diras omnes imprecari, te poenis sempiternis, cum terribilibus demonibus devovero. Credo id te nunquam facturum. Cognoscas ergo, tibi illud ab imaginatione tua, cui credis potius quam viris sapientibus, qui vitę & mortis tuę internę & eternę, Deo redduntur sunt rationem. Quali verò tuę magis conscientię consulas, quam illi suę, quos præ te iudicas & contemnis.

15. Urgeo amplius. Fac tibi Christum Dominum loqui in hæc verba. Tunc in crimen, ac nefandum facinus, consensisti? Si te adhæsisse, manusque dedisse tentationi fatearis, & assertio tua veritati consentiat, ego culpam tibi remittam: at verò, si fallum id sit, si veritati minimè conforme, ego te fulmine perdam: hiante terra ad barathrum æternis ignibus cremandum, cum demonibus actutum demergam. Quid hoc casu posito respondebis? horrebis sanè, & dubium te profiteberis. Si dubius es, cui credes? Tibine, cum ea perturbatione, qua nosti te agitari continenter? Postquam toties illusus fueris, toties deceptus & confusus?

16. Redeo ad definitionem Richardi, qui statuit illud esse peccatum mortale, quod committi non potest sine gravi corruptione sui. Quæso aduer-

te, & permitte, vt definitionem hanc, quam
ante attuli, vt scrupulorum tuorum ob
etiam materiam convellerem, nunc in capi
tuū retorqueam. Non sint ergo peccata que
lethalia esse cupis: sed hoc tibi supra modum
timendum est, ne dum teipsum frustra reu
constituis, in mortalis peccati barathrum
conijcias. Committitur mortale peccatum
cum quicquam agitur cum magna corrup
tione iur. At quis non videt, consuetudinem
interni opprobrii, animum corpusque cre
dentis, periculum corruptionis totius homi
nis imminere? Ingenij, iudicijque vis totum
enervatur: ratio tenebris obvolvitur, vt
alioquin præclarissima talenta habeat,
doctrinæ & sanctitatis; inutile pondus est
ciatur: nec sibi prodesse, nec reipublice
sulare, nec in virtutis tramite progressus
los facere valeat: abijciatur verò ab omni
bus tanquam inanis & capite vacuus, qui
familia, neque necessarijs, alijsve possit op
tulari. Neque certè corpus, quod in partem
venit morborum animæ, infirmitatibus cre
rebit. Opprimitur enim cor doloribus mel
lancholicis, ex quibus, pectoris angustia, cor
ruptio sanguinis, distillationes in pulmone
asma, pthisis, cacexia, & habitus vniuersalis
perniciolus, qui denique tabem, interitum
que adferant. Toto interim vitæ tempore
despicientiam & carentiam omnis voluptatis

is patitur : & quamvis divitijs abundet, amicorum honoratorum numero, segetemque rerum omnium ; confossus telo interni sui morbi, tabescit & conficitur ; nec mali finis donec ad matrem redeat ex qua mortales omnes orti sunt.

17. Illud quoque non prætermittendum, te Christi merita videri parvipendere : de eius clementiâ ac bonitate dubitare. Quid enim? Tyrannum Deum arbitrare, quasi qui alumnos velit suos perpetuam carnificinam pati, eum denique delectari cruciatibus, quibus nulli tetriores atque immaniores in hac turrimosa vita excogitari, fingique possunt. Scito etiam te redemptorẽ tuum non parum contemptui habere, qui ei non credis, cui iudicium, & imaginationes tuas præfers. Ipse enim per servos suos tibi loquitur, quibus ut credas, & pareas severè mandat, quos tamen nec audis, nec sequeris.

PARAGRAPHVS QVARTVS

Examen conscientia, & confessionem sacramentalem, nisi modus ponatur, scrupulosis vitanda tanquam scopulos perniciosos.

28 **D**Vo scopuli in vasto hoc pelago navigantibus (qui quarto remedio *duo* occasionem

occasionem præbebunt) sese offerunt. Cæ-
 illi sunt, & nunquam apparent, nisi app-
 me oculatis, qui discernere valeant nō mo-
 bonum à malo; sed etiam id quod alias bo-
 num est vni, alteri sit perniciosum. Multi
 namque benè sanis vtiliter propinantur, que
 infirmis noxia sunt. Vtilissime vinum sobriè
 ac modicè, si sanus es, sumes: perniciose
 vrente feбри maligna. Cogitare de morte
 de extremo iudicio, de peccatis, tum vitæ cur-
 rentis, tum præteritæ admodum salutare
 dicentque tibi philosophi, *veram philosophiam
 in mortis meditatione constitui.* Id luadendum
 non est, ijs, qui insano metu percelluntur,
 qui que melancholico humore abrepti, plus
 æquo, in has cogitationes feruntur, atque ab
 illis avelli nequeunt: nihilque ipsis perni-
 ciosius, potest accidere, quam ijs involvi
 quibus postmodum eximere sese et si velint,
 non possint. Quales item esse videntur de
 cursus ac discussiones de rebus fidei; si
 hoc vel illud articulus credendus? Quomodo
 senti? An ea hora elici debeat actus. Ex-
 minationes enim istæ à damone oriuntur,
 vel certè à Spiritu scrupuloso, nec admitti
 vllō modo debent, præsertim tempore ora-
 tionis, vel perturbationis; nisi quis se perde-
 re, & ad insaniam velit redigere. Hæ namque
 cogitationes similes sunt hortulano, qui
 cautum & minime prudentem, in labyrintho
 igduca

inducit. alius verò irretitus, exire etfi diu-^{similia}
 tissime laboret, nullo modo valet. Fugit in-^{accorre-}
 terim ille, & frustra abire conantem irridet ^{modis}
 ac subsannat. Astu simili errans conscientia,
 dæmone auctore, imprudentem, timidumq;
 hominem pellicit inducit & involvit, tot,
 tantisque cogitationibus, vijs ac medijs, vt
 denique miretur se exitum invenire non
 posse, ridente dæmone ac subsannante, nec
 modum misera, quo ad mentem redeat, va-
 let invenire. Sic avis in laqueos inducitur:
 sic piscis in retia, qui avidè hamum ignarus
 devorat, sed eximere sese iam captus nulla
 ratione potest. Laquei sunt cogitatio pecca-
 torum; eorum, vitæque eius discussio; &
 quod alijs summo esse possit præsidio ad vir-
 tutem; ijs qui violentâ curâ, in eorum fo-
 vendâ memoriâ feruntur nullo modo, sed
 iidem sibi magnam perniciem asciscunt.

19. Scopuli ergò duo illi sunt, nimirum ^{Primo}
 studium conscientia discutiendæ; atque exo- ^{scopulas}
 mologesis peragenda. In hisce namque dis- ^{in exa-}
 cussionibus summa inprimis fit iactura tem- ^{mine cō-}
 poris. Heri prolixè confessus es, de peccatis ^{scientia}
 tuis; hodie mysteriorum percipiendorum ^{confiteat}
 causâ iterum conscientiam putas expurgan-
 dam. Illam examinas. At quam diu? mediâ
 horâ? Parùm est: horâ? vix satis. Sacerdo-
 tem accedis, quem occupas aliâ sesqui horâ.
 Tandem absolutionis beneficium recipis: al-
 terum

IV
 46

Primo
 scopulas
 in exa-
 mine cō-
 scientia
 confiteat

terum illicò examen adhibes, vt tantò purior
 tremendis mysterijs appareas. Quid exami-
 nas? Discussionis non est tempus, sed parati-
 da devotionis actualis, qua Deo per contem-
 platione vnaris. Neutiquàm ais, multa omnia
 quæ memoriam fugerunt; multa quæ Sacer-
 dos non benè intellexit; redeunt plurima et
 præteritis confessionibus, quæ minime ex-
 pressi. Circumstantias & peccatorum nume-
 rum saltem exactum non recensui. Itaque
 redeundum est iterum, iterumque ad Sacer-
 dotem ante sacrosanctas epulas: iisdemque
 perceptis, identidem confessario declaran-
 dum, non parùm timoris subesse, ne cum
 sacrilegio mensæ Domini particeps factus
 sis. Quales ista naniã bone Deus! Si filij tu-
 aut subditi, cum te, mensamve tuam debent
 accedere, hoc modo agerent, nonne illi
 dementes reputares? Ferres hanc insaniam?
 Patienter secundò id sustineres? Numquid
 stomachareris, & à te expelleres? Quid agas?
 Cum omnipotente Deo ac Sapientissimo
 tibi res est. Arbitraris cum ille tyrannum
 Ignarum dementiæ tuæ? Non agrè ferre
 tribunal misericordiæ, & remedia, quæ ipse
 ad reconciliationem adhibuit, immanissi-
 me tyrannidis carnificinam; in spelunca
 latronum commutare? Tunc sacrarum
 gum interpretes? Tu solus iudex relictus con-
 entiarum, & maxime tuæ? Posles interea
 mpa

inimū tuum præstanti contemplatione im-
buere; solatia divinitus immiffa delibare;
ambrosiam cælestem, in hoc Angelorum
convivio, quietè accedentibus tibi que in pri-
mis paratam degustare; nectarque beato-
rum pleno haustu percipere. Itaque manes
vacuus hisce bonis omnibus, & rudimenta-
rius, in primis elementis manes, tua culpa,
quòd benè monentibus non acquiescas, tuaque
deliramenta sanissimis consilijs præferas.

20 Adde longam istam, ante exomologe-
sim, discussionem, minimè dispositionem
esse ad vtilem confessionem instituendam:
tum quia post vnam examinis exacti horā,
lōgè turbulentiora tibi occurrunt, quàm in
initio; & quòd plūs parare te niteris; eò te
minùs paratum invenis: tum etiam pluri-
mum tibi de libertate decedit: non enim
scis, qua ratione hæc que commentatus es
expones Sacerdoti; & ne illi gravis sis, aut
offendas, concludis in te libertatem deside-
rari. Denique quid certò affirmes prorsus
ignoras: vnde plenus anxietate, ac perple-
xitate confessorium accedis, & denique tur-
bator ab eo recedis. Omitto confessionem
æquo esse prolixiorē; importuna multa inge-
ri, historias, imò storias multas texti ac rete-
xi; fatigari Sacerdotē; offēdi astantes; à cō-
fessione arceri; animę tam salutaria remedia
odiosa reddi; te magis anxium recedere quā

○

CUM

cum accessisti.

*Quanto
spatio ex
amen du
rare de-
bet.*

21 Quæres forsitan quanto spatio discutere
durare debeat? Respondeo, quotidianam ve-
vesperinam, horæ quadrante posse confici
et si nihil admodum occurrat novi; satius esse
oratione & precibus tempus illud impleri
quàm inaniter cōsumi. Ante exomologesim
verò, qui virtuti ac studio perfectionis di-
operam, & quotidie internum lustrant ho-
minem; sufficet breviter observationes pro-
teriorum examinum ad memoriam reve-
care, excitata simul cordis compunctione.
qui verò inter eos, angustioris animi sint,
scrupulosioris; expedit id breviori tem-
pore fieri, quòd perpetuò defectus, eorum
animis obversentur; aded vt eorum vita
tinuum examen esse censeatur. Excitatus
animo dolorem, & missis scrupulis ad Sacra-
dotis pedes accidant: quòd namque diutius
differant, eò evadent imparatiores,

*Secundus
scopulus.*

*Confessio
intempe-
stiva.*

*Brevis sit
Ex parte
confessa-
rij quid
agendum.*

22. Ad confessionem quod attinet, salu-
ria consilia, hæc dari possunt. Primum,
confessio brevis sit. Brevitas hæc, tam à Con-
fessario exigitur, quàm à pœnitente. Caveat
ille, ne magni facere videatur pœnitentem
conceptiones inanes; paucis interrogati-
pondeat; ne cumulet rationes rationibus.
si solatio opus est, hoc faciet in fine. Permi-
tat afflictam animam ac turbatam sua ex-
nere: præcidat ac decurtet sollicitas inane

narrationes; rarò resumat, nisi verbo tantum: quòd si vnum sufficiat, non addat secundum; alioquin nunquam videbit exitum. Pœnitens enim, si quid dicatur, quod vel in minimo vlcus eius affricet, pungat, aut mulceat, novas telas semper ordietur; & si Sacerdos multis probare conetur assertiones suas; pœnitens qui ordinariè non auscultat, sed conceptionibus suis inhæret affixus, magis obdurescet; obfirmabitur denique vsque ad cerebri offensionem. Quare declinanda est omnis disputatio, atq; affricatio affectus cōscientiæ breviter ab vno ad aliud transeundum. Caveat etiam atque etiam Confessarius, ne eodem morbo laboret ipse, quo pœnitens torquetur. Malus ille medicus est, qui dum alteri mederi vult, sibi, alteri que malum accersit. Quidquid sit de morbis ceteris. Scrupulosus sanum hominem scrupulosum facit: scrupulosum penè ad dementiam perducit. Sanus denique scrupulosi commercio, insanus evadit. Qui ergò Sacerdos scrupulosus est, scrupulosum aliò suaviter ableget. *Si cœcus cœco ducatum præstet, nenne ambo in foveam cadunt?* Non animabit meticulosus pavidum ac fugacem ad pugnam. Nec vllus persuadet alteri vt tabulã trajiciat angustam, vacillantem, ac lubricam, si ipse suasor trepidet, nec exemplo tementem fulciat. Confessus ergò à scrupuloso, caveat Confessarius

Q 2 ac

V
16

Mat. 15.
14.
Similia
apposita.

ne cespiter aut vacillet; & vacillare à pœnitente deprehendatur. Solide respondeat a resolutivè, alioquin vterque a ponte decidet.

*Confessio
nes par-
ticulares.*

23 Illud etiam confessario commendatum esse oportet, ne se facilem præbeat frequen- bus scrupulorum confessionibus excipien- dis. Nihil enim perniciosius huic malo co- rando, quàm id remedij adhibere, in quo perniciæ certa consistit. Vt enim ei qui oc- lo laborat, affricatio supra modum noxia est.

Similia.

Et qui scabie scatet in corpore, corporis ea partem destruit, quam vnguibus lacerat. Ita exitialem voluptatem querit, qui frequen- confessione, quietem scabiosæ conscientie nititur procurare; eamque nunquam bona via inveniet; & sanitatis loco recrudescen- tem lanienam consequetur. Quare raro admittat eiusdem rei repetitionem, præsertim facta semel aut iterum confessione generalis. Et quidquid dicat pœnitens, dubitare se de hac vel illam culpam expresserit, non facile credat, sed inhibeat repetitiones inter- pestivas præteritarum confessionum, et non iniungat, ut nihil fateatur, præter ea, quæ postrema confessione admisit, præsertim etiam ijs, quæ postrema exomologesi excidisse prætenderit: nulla enim vrgentior necessitas, cum vix illa venialia sint, quæ prætermissa referuntur. Non sæpius confiteatur quàm semel in hebdomade, aut etiam

g'is protrahat. Durum id quidem videbitur: salutare tamen fore, ipsa experientia vñsque docuit. Post confessionem verò instet diligenter ne recurrat, scrupuli exponendi gratia, sed ad mensam Domini in verbo suo, aut certè Domini Iesu, mittat; discatque ipse pluri sanctam obedientiam, quàm stolidas conceptiones suas facere.

24. Ut autem talis confessiones generales, post quã aliquoties bona fide fecerit, recognoscat, nullo modo permittendum erit. Si enim perniciosum est, frequentius ob rem vnam, aut alteram leviozem ad Confessariũ accedere; quantò magis copiosissimam segetem rerum præteritarum, quæ animam toties exulcerarunt aggregare, sigillatim discutere, volvere ac revolvere, verbis denique idoneis prudenti arbitro sapienter exponere. Quicumque enim id temerè attentat, haud dubiè sese gravissimo periculo exponit, vel manij vel certè lædendi capitis, seque reddendi inutilem ad res gerendas, tũ officij sui proprias, tum reipub: aut demum ad Ecclesię Dei obsequium; imò salutis proprię consulendum ac succurrendum. Nec multum curet Confessarius, si homines isti molesti sint, sæpeque recurrant. Certum est & importunos esse, & imprudentes, & patientes, armatosque contra omnes reprehensiones, muscisque revolantibus molesti-

Generales quoque quo modo admittenda.

VI
f. 6

ores, quasi memoriam omnem & iudicium excullerint. Sed contra hæc omnia constans & fortis stet Confessarius, nec verbis eorum mollibus moveatur, nec apparentes rationes magni faciat. Iubeat ordinem à se prescriptum servari; sicque speret fructum consilii sui non brevi inanem futurum, quem magna sua, & pœnitentis consolatione recipiet.

2.
*Brevitas
ex parte
pœnitentis.*

25. Quoad pœnitentem, eadem documenta ipsi (vti necessaria) ita suscipienda, atque amplectenda erunt, præsertim à direttore prescripta, eaque tanquam, si ab ore Dei manerent, libens admittat; iudicium suum eisdem sententiæ, aut verius De ipsius, postponens. Ab eodem verò pœnitente, comprimere requiro, vt sibi persuadeat, se nunquam sanari nisi velit sanari. Hoc inquam exigo summis votis, vt iuari velit, & ex animo optet, non modò curari, sed etiam sanari. Quod non frustra requiro: nonnulli namque ita suis affectibus indulgent, vt hisce conscientie scabiosæ confricationibus, tanquam delicijs capiantur, & quod tormenti loco esse deberet, vertant in voluptatem. Et licet iuvare velle se profiteantur, id neutiquam proficiendi causâ, sed proritandi mali, quod habent in delicijs, faciunt: quales illi qui cibis inordinatis, & à sensu communi alienis palatum irritare gestiunt. Hoc advertat Confessarius, & ante omnia instet, vt velit infirmus, &

*simile
oppositum.*

& absolutè iuari, ceterò qui abigendus, nisi certis documentis ac indicijs, animi sui constantiâ, firmamq; resolutionem probaverit.

26. Quod ubi obtinuerit Confessarius, doceat; duplicem cacodæmonem esse suadendæ *Confessi-* dissuadendæve confessionis. Eorum enim *oris sua-* alter, cum & necessitatem peccatoribus, & *dæda, vel* iustis emolumentum institutæ à Christo ex- *dissuadæ-* mologesis, testatum habeat, suadet ijs omni- *de du-* no, ne faciant; & quantum potest horrorem *plex de-* istius subeundæ ingerit; difficultates, infamiam, mutationem morum, tanquam impossibiles, confessariorum abiectionem, severitatemq; exaggerans. Alter verò omnino oppositum suggerit, & multis suadere nititur, adhibita etiam naturæ complexione velut instrumento ad persuadendum, inducendum, inconditum caput, à confessione nunquam desistere. In hoc solo securitatem, salutemq; consistere; vrgere præceptum divinum. Pœnas peccatoribus destinatas, conscientie vim ac præscriptum dirasq; interminaturi conscientie afflictæ pareat: indignum illū cōtestans cælestibus epulis, ni peccata ei detegat, quæ arbitriū, Christus cōstituit; sine quo remitti nullo modo posse ipsa divina oracula denuntiant. Hisce aut similibus rationibus perturbatos animos involvit malignus spiritus. Quibus confessarius opponet atque imprimis eas suasiones ab adversario generis humani

humani proficisci: turbatum animum sibi credere non debere. Hortetur in mentem revocet, se frequentissime illusum atque deceptum; errantem deponat conscientiam que in dubium revocat validitatem præteritarum confessionum: existimet directores suos esse viros probos, prudentes non temerarios, qui que rationem pro sui pœnitentiæ anima reddituri sint; denique necessarium esse, id sibi persuadeat; alioquin fore ut in perpetua lucta, ipse afflictus conflictetur, victusque hosti succumbat, ac subiaceat.

Scrúpuli non sunt in confessione audiendi. 27. Utile etiam maiorem in modum erigens, scrupulos suos de industria prætermittat, dataque opera non confiteatur, præsertim ubi ita visum erit confessario: si enim illa fatetur; aut enim peccata sunt aut non: Si peccata non sint, silere omnino necesse est; cû incredibiliter animo turbato noceat huiusmodi scrupulos refricare: Si peccata esse extra cõtroversiam sit, breviter ea explicet, donec prohibeatur id à confessario facere. Potius accuset, se inobedientem esse Deo, confessario, & rectæ rationi, quæ statuant certò ac firmiter ea, ex spiritu scrupuloso confiteri gravi peccato non carere quod pœnitens sibi persuadere debet, alioquin huiusmodi culpam (que in scrupulorum confessione consistit, nec vulgaris est) nullo modo remissum iri, & indispositionem esse

ad sacra mysteria accedendum, ac percipiendum. Contra evenire solet. Toti sunt enim scrupulosi, in accusatione ac condemnatione sua, de rebus quibus affliguntur quidem, in quibus tamen minimè sunt culpabiles. Ea verò, quæ verè & propriè peccata sunt, prætereunt. Quis enim scrupulosus ita se accusat. Mi pater, confessarios permultos accessi: omnes consentientes ac vniiformiter statuerunt multisque inculcarunt, desinerem scrupos meos exponere: acquiescerem suis, imò Christi Domini monitis, & deliramenta mea abijcerem: non pareo; sed iudiciù scrupulosum præferens præfractè ac pertinaciter, semper redeo ad ingenium: accuso ea quæ peccata non sunt; delicta verò ac enormes defectus meos prætermitto: obruo memoriam infinitis nugarum nugis; sæpeque occasionem sacrilegæ absolutionis præbeo; quia materiam non subijcio. Non enim confiteor scrupulos meos cum voluntate abstinendi (Qui enim possum?) nec cessare statuo ab infructuosa hac confitendi ratione; nihil verò quod materia sit absolutionis adfero, quo fit, vt nec gratiam Sacramenti recipiam, & me gravissimo scelere sacrilegij obstringam. Vitandi ergò erunt hi duo examinis & confessionis scopuli, si quis in eos nō impingere, aut se à discrimine naufragij mentis suæ exuere ac vindicare voluerit.

Q S P A R A 2

PARAGRAPHVS QVINTVS.

Iniuriam divinae clementiae per scrupulos irrogari.

Remediū 28. **P** Rædictis etiam & hoc consilium, ac documentum subiicio. Consideret iterum, iterumque, qui infano hoc malo laborat, quàm alienum sit, hoc ærumnosum vitæ genus ab eo, quod Redemptor generis humani, sapientissimè instituit: quod ut cõplectamur mandavit; propter quod è caelis in hanc malorum omnium voraginem delapsus est, sibi dolores nostros imponens, ut nos à nostris eximeret. *Venite* (inquit) *ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego respiciam vos. Tollite iugum meum super vos, & discite à me: quia mitis sum & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris: Iugum enim meum suave est, & onus meum leve. Quemadmodum idem Dominus, per Moysen premonuit: sicut aquila provocans ad volandū pullos suos, & super eos volitans & assūsit eos & portavit in brachiis suis. Quoties vos volui cõgregare, sicut gallina cõgregat pullos suos sub alas. Mada ta mea gravia non sunt. Quàm longè hæc oracula (quæ curacionem, familiaritatem cum Deo, iugum suave denuntiant; Alæ quoque gallinæ atq; aquilæ, quæ divinam protectionem, consolationem, amplexumque amabilem designant) à cogitationibus*

Vita scrupulosa immanitas.

Mat. 11, 28.

Dent. 32, vers. 11.

Mat. 23, 37.

rationibus perplexis, desperatione plenis; à tyrannide denique conscientia dissidēt. Observa miserande, te dum teipsum calumniaris, & opprimis maledictis, Dei clementiam oppugnare; ipsum status ac denuntias, nolle tibi mederi; nolle te ad se accedere; eundemque non desiderare onus morbosq; tuos suscipere; ferreque, recusare. Negas ipsum esse benignum, humilem, mitem: imò protestaris ipsum crudelem immanemque tyrannum; iugumque eius ac leges esse intolerabiles. Non aquilam, non gallinam, sed miluum voracem, tygridem, leonem, & id genus feram, tetramque bestiam Hæc, inquam, profiteris, cum teterrimum vitæ genus, ab omni humanitate alienissimum, in animum tuum inducis ei que pertinacissime adheres, & (postpositis omnium sapientum consilijs) retines ac reservas.

PARAGRAPHVS SEXTVS.

*Testimonium conscientia, constantemque
in obsequio divino voluntatem,
plurimum scrupulis con-
temnendis esse
adiumen-
to.*

29. **H**Æc dosis ex horto tuo colligenda ac depromenda erit. Intra conscientiam

Voluntas am tuam considera optimā, ac sincerissimam
Deo ser- voluntatis tuæ dispositionem, non modo præ-
viendi, sentem, sed quam ab annis plurimis constanti-
magno ad- rissimè custodisti; hanc adde resolutionem,
umento votis fortissimis obfirmatam; malle te, infir-
esse ex- mitis tormentis dilaniari ac discerpi, quam
ringuen- Dei amicitia ac lege recedere. Vnde hæc
dis ser- constantissima resolutio? An à te? Non. A
pulis, quo ergò? Nonne à benignissimo numine,
 eiusq; spiritu, ac gratia quæ in te domicilium
 sedemque fixerunt. Sunt ergò in te Dei ami-
 citia, eiusdemque spiritus, ac gratia quæ ho-
 minem Deo gratum efficit. Quid igitur tre-
 pidas? Quid metuis, quid nugaris, te caelesti-
 bus invisum, odiosum, ideoque diris omni-
 bus devovendum?

30. Adde si tot peccatis mortalibus, ut com-
 miferis scates, si blasphemus, si hæreticus,
 si impudicus, alijs nefandis criminibus ob-
 strictus; cur exteriùs erumpit nihil? Cur in
 te tanta modestia, cum in oculis, vultu, ore,
 sermone, gestu; tum toto denique corpore
 elucet? Cur truci facie, feris moribus, ore pe-
 tulanti, procacibus verbis efferus non appa-
 res? Cur non sollicitas eos idoneis modis
 per quos libidinem tuam explere possis?
 Certè si crimen vel vnum ex his in te resi-
 deret, mille alia aggregarentur. Tales enim

Psal. 41. aues solitariae non volant; sed *abyssus abyssum*
2. *invocat, & peccatum suo pondere, in malo*

rum voraginem peccatorem pertrahit. At nullum in te cernimus, animadvertimus, imò ne vestigium quidem eorum quibus te inquinatum calumniaris, observamus.

31. Huc accedit, te annis quàm plurimis, augustissima sanctissimi corporis Christi Iesu sacramenta pijsimè, omnium confessoriorum tuorum iudicio, frequentasse: Si ea scelestus (vt te ipsum prædicas) percepisses, què admodum ij qui dignè percipiunt, in spiritus celestes evadunt: te in terribilissimum cacodæmonem dudum evasisse, eventus ipse doceret; vt Iudas te infami trabi affixisses; iugulum tuum coneidisses: præcipitem ex alto te dedisses. Horum nihil fecisti. Durat ac perseverat voluntas Deo obsequendi, animam exponendi pro eius gloria: carendi omni voluptatum genere potiùs, quàm vt vel vni illicitæ acquiescas.

32. Est autem voluntas ista scutum, quo à divina providentia protegimur, ne hostes invadant, auctore pijsimo Rege qui nos in hunc modum alloquitur. *Psal. 90.*
Scuto circumdabit te
veritas eius: & scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti *Psal. 5. 13*
 nos. Quare graviter erras, si te sagittis perfossum credis. Quomoddò enim coronat te Dominus, si turpiter bello cecidisti? Si hosti manus dedisti? Si scutum & hastam abiecasti? Non est ita. *Psal. 5. 13*
Scutum hoc bonæ voluntatis
impenetrabile est. Hoc novit adversarius
noster

noster : ideo non amplius sagittis contra huiusmodi bonæ, firmæque voluntatis scutum agit, sed illud erroribus, fraude, doloque evertere, eripere, ac convellere nititur. Quædiu enim illud fortiter, constanterque à nobis retinetur, vinci, ac penetrari pectus humanum nullo modo poterit. Ita Rex David profequitur. Cùm enim dixisset: scuto circumdabit te veritas eius: addidit. Non timebis à timore nocturno, à sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris; ab incursu & demerito meridiano. Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.

Psal. 90.

5.

*Ex parte
divina
protecti-
onis.*

Osea. II

3.

Cant. 8.

3.

33. Huc facit quod sacræ paginæ, non modo nobis protectionem, e cælis pollicentur, sed etiam promittunt, nos divini numinis brachijs complectendos, portandosque esse. Id ipsum testatur sponsa in canticis. *Lava eius dextera* significat. In adversis caput nostrum divina benignitas sustentat, ne vacillet, ne despõdeat animum. Eadem in prosperis circumgit vndique, ne distuamus, & ad illicita prostruamus.

34. Verùm illud quoque est, quod auribus nostris, haud rarò accinitur. *Misereris omnium Domine, & nihil odisti eorum quæ fecisti, dissimulas peccata hominum propter poenitentiam, & parcens illis*

illis: quia tu es Dominus Deus noster. Amat enim omnia, quæ sapientissimè condidit, & neminem vult perire. Non venit Dei filius vocare iustos, sed peccatores. Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere. Denique. Eorū curam gerit; solem suum oriri facit super iustos & iniustos. Quid? sollicitus erit de lilijs agri; de folijs arborum; de iniustis; de adversarijs suis: & amicos suos; & filios suos deseret? Eos inquam, qui animam suam dare, pro eius gloria parati sunt? Audiamus quæsto Richardum à S. Victore. Nemo de Dei bonitate diffidat; quia maior est misericordia eius quàm nostra miseria: & quisquis ad eum toto corde clamaverit, exaudiet eum, quia misericors est. Tardius enim videtur veniam dare, quàm ipsum peccatorem accipere: sic enim festinat reum absolvere à tormento conscientie, quasi plùs eum cruciet compassio miseri, quàm ipsum miserum compassio sui. Ex quibus, pijsissimi ac doctissimi Richardi verbis colligere licet, quid nos de Dei bonitate sentire conveniat, qui erga immeritos tam effuso studio ac benignitate fertur ac propendet.

35. Dicit aliquis. Quì fit quoddam vera esse sententiam, quæ hactenus commemorata sunt, speciemq; me Deo ac Domino Iesu sic adherescere, vt nec prece nec pretio ab eo diuellar: & tamen subinde sic ab eo dissidere vt virgibus perturbationibus, in ipsa scelera ferri totis

Fluxus
& refluxus.
scrupulo-
ram.
Obser-
uatio vana.

to animo, & obiecta crimina complecti vide-
ar. Vt respondeam, hoc te præsupponere ve-
lim, diuersa tempora esse discernenda. Tem-
pus lucis, & tempus tenebrarum. Diem gan-
dij, & diem luctus. Tempus quietis & tran-
quillitatis, & tempus perturbationis. Tem-
pus consolationis, & tempus tentationis. Illud
videre est in febris tertiana, vel quartana, quæ
velut insanæ, certis temporibus recurrit.
In amoribus item illicitis, qui modò displicent
& detestabiles apparent; modò arrident
velut honesti cõplectendique alliciunt; nec
pungunt ipsi aut lancinant, donec susceptus
scelere, dolor alias conceptus ac penitudo re-
crudescat. Idem usu venire solet in scabi-
e illis consciētis, quæ subinde de perturbatione
triumphare videntur, sed parùm malacia
durat: reuertiturque febris ac pruritus, qui tran-
quillitatem omnem exterminat.

Duplex 36. Illud quoq; maiorem in modum obser-
in homi- vandum: in homine duplicem esse naturam
ne natu- alteram superiorem seu rationalem. Alteram
ra. inferiorem seu animale, in qua brutis
millimi esse censemur, & vt de hac prima
Bruta. loquamur: perspicuum esse, bruta anima
eiusque tia constare anima, sed bruta & animalis
propensi- qua duæ sunt facultates, phantasia nempe
ones ac appetitus sensitivus. Quod in homine ratio-
motus ne onali est intellectus; seu oculus mentis, vnde
cessarij. iudicium nascitur: in bellua est phantasia
quæ

quæ quidem eò quòd rationem ducem non
 habet, nec voluntatis liberam electionem,
 quod agit necessariò agit & non ex electio-
 ne aut libertate. Quare cùm felis fertur in
 murem, quem videt, lupus in agnum, equus
 in equam, idèò fit quòd ex visu & imagina-
 tione motus in appetitu sequitur, qui quidè
 appetitus, cum iudicium certis non habeat,
 quàm quòd ex imaginativa, quæ taquam bo-
 num ipsi suum representat, oritur, illicò in
 rem illam tanquam bonum suum, quod ap-
 petitionis propriè obiecta est materia, sic er-
 gò felis in murem fertur cæco quodam desi-
 derio ac impetu: lupus in agnum. Et de e-
 quo ita Virgilius. *Vritque videndo femina. dū*
videtur fæmina & apprehenditur per phan-
tasiam, motu quodā rapiente, equus hinnit,
& fertur in obiectum, quod sibi optimum
reputat. Petò primo abs te, peccatne equus,
dum hinnit dum equam appetit, & sensu
concupiscentis animi demulcetur; dum me-
dullitus feritur, tanquam cæco quodam telo
quod avertere illi omnino impossibile est.
 Non. Cur ita? Duplici capite. Primum,
 quia iudiciū rationis ac libertatis origo in eò
 desideratur. Deinde quia appetitus illepo-
 sita sola phantasie apprehensione, si-
 ne libera voluntatis electione necessa-
 riò sequitur. Feritur quippe sensus telo
 quodam inevitabili: nec unquam præce-
 dit

p

dit

dit animalis apprehensio de bono suo vel malo praesenti, eiusque cognitio, quin illico sensus ille intima viscera percellat aut demulceat; minimeque cesset appetentia boni illius praesentis, donec eo fruatur eo modo quo natura fruendum suggerit ac inclinatur.

Descriptio partis inferioris 37. Idem nobis solet accidere. Nos enim belluae ex parte inferioris hominis sumus. In ea enim solitaria, ratio non magis viget quam in bestiis: sed duae potentiae imaginativa & appetitiva animam illam inferiorem perficiunt, & aptam ad operandum faciunt. Miraque in somnis quandoque experimur ac patimur quae vigiles nullo modo admitteremus. Et vigilibus quidem, haud raro

Quando in ea peccatum, quando non. rationis sedem perturbationes ac passiones invadunt atque occupant, quo tempore inferior officium brutum exercet: subinde, ut advertat quidem ratio, possit impedire, sed delinqua, blandienti voluptas fragilis indulget, ac succumbit, non gravi scelere, quod volens perpetrat mittit. Subinde vero, ita lumen rationis dem oppositis perturbationibus obnubilatur, ut et si aliquid sentiat, discernere aut ipsas passiones impedire, atque nullo modo possit. Quis vero dixerit sitis obstaculis, hominem reum maiestatis divinae scelereque obstringi quod impedire & avertere non potest.

88. Pari ratione sapè suggestio, & simul
necessarius inde motus contentiens, ratio-
nis considerationem prævertit, vt citius ir-
repat suasio, vel maligni spiritus, vel incons-
tantis atque inconditæ phantasiæ ferientis
appetitum sensitivum, quàm eadem videri
ar. riq̃ valeat. Ex his sæpè nulla culpa re-
sultat, nisi quatenus rationis vis officio defu-
is vigeat, ille iudicaretur.

89. Quinam ergò actus interni reos nòs
efficiunt? Illi certe, qui à parte superiore tã-
faciunt quam hominis totius præiide admittuntur.
Dux enim facultates primariæ in illo tribu-
admirabili hominem complent ac perficiunt, in-
d ratio intellectus, lumine rationis, illustratus; &
voluntas libertatis omnis origo, princeps ac
ore paromina, cui, si res nefanda obijciatur, vt dis-
tque discernere valeat bonum à malo; & hanc ad-
olliq̃ mittat, scelestâ ac perduellis; si bonum & lau-
oluptabile; equi boniq̃ amans audiet.

90. Nunc redeo ad obiectionem mihi fac-
vel peccatam. Occurrit ergò in phantasia motus talis
onis, qualem equi imaginatoni superioris subieci-
onubus, (seu ex visu, auditu sive ex demonis
tam impulsu excitatus) & ex eodem illicò, motus
amolus appetitus ruentis in illicitam voluptatem;
t ijs peccato abs te, est hoc crimen admisisse? Dicis
fici le quod sic. Urgeo. Cur potius admisisti quàm
ngi in equus? Quia inquis, ratione præditus sum,
it. non equus. Insto. Vtus es, aut etiam uti pote-

*Ratione
lis.*

*Motus a-
nimales
non esse
peccata*

P 2

ras

VI
16

ras ratione? Poteras impedire suggestionem
 illam, & motum subsequentem? Neque
 quam. In quo ergo, in hoc facto differis
 equo? Etsi in fatuo, aut in pufione talis
 tio excitaretur, eos crimen admisisse pu-
 res. Id asserere non potes. Nec ergo tu
 minis reus iudicandus es. Duo enim illa
 in equo observavimus in actu isto tuo
 currunt: defectus, nempe usus rationis
 libertatis obstaculum. Cum enim necesse
 tas hoc agendi tibi incumbat, argui non
 criminis, ubi non ut homo, sed ut brutum
 agere compelleris. Occurrit praeterea
 sermocinatio haec in animo tuo, quomodo
 Deum amare potes, qui ita te cruciat? Quomodo
 modo eius matrem (quae tibi non capitula
 alijs mulieribus meliorem arbitraveris)
 qui fieri potest, ut in tam exigua quantitate
 hostiae, tam sanctum Christi corpus dilige-
 cat? Ne crede, etiam abominare. His
 nefanda suggerit teterrimus cacodemon
 caeno blasphemiae. ut etiam per sepe
 nace iracundiae diras imprecando nunc
 rentibus; nunc praelatis; nunc concionan-
 ribus atque alijs, quae referre minime necesse
 est. Frequentissime vero humor melancolicus
 has aut similes suggestiones generat. Me
 daemon abripiat. Quin dispeream
 è turri hac dabo. praecipitem. Idem
 has aut similes calumnias evomit. Hic

*Suggesti-
 ones con-
 tra fidē.*

Blasphemia.

Iracūda.

latus est maleficus: ille scortator: iste adulter. Dic iam amabo: hi motus atque impetus, quos audire videris in te, & dicis te elicere: suntne peccata lethalia? sunt enim ordinarie motus primo primi, id est non liberi; à demone non raro excitati, quos omni tua potentia & qualibet humana arcere ac impedire non potes. Itaque ne peccati quidem nomen proprie merentur.

*Impre-
cationes.*

41. Dices. Diutius te in ijs immorari, non rejicere, delectari. Peto, an ea ipsa tibi gratia sint? An cum delectatione, præmissa de liberatione ea complectaris? Absit inquis? quis enim tam fœda, tam detestabilia, non horreat? Ergo magis meriti ac coronæ, hæ tibi segetem præbent, quàm culpæ. Hoc ad dam sapè contingere, tam vehementes esse atque importunas huiusmodi cogitationes, ut impossibile sit eas vel abigere vel etiam excutere, & quantumcumque quis eas abigat, eo importuniùs redeunt & agglutinantur. Quare cum invitus quis eam afflictionem patiat, omni culpa, omnino est liberandus. Verùm quidem est difficile fore, ita sagaciter ac sedulò te habere, ut non subrepat aliquando nonnulla negligentia; illa tamen est dignissima venia; tum ob rei ipsius subtilitatem; tum ob infirmitatem afflictivi animi; tum denique propter vim impressæ atque impactæ suggestionis, quæ cum frequentissima

*Scrupu-
los nõ esse
peccata.*

VI
16

quentissima fit ac molestissima. fatigat h
minem ipsumque cogit subinde vigilant
atque observationem remittere.

42. Ut autem huiusmodi impressiones
Longè gradum vsque peccati mortalis pervenit
minus rarissime in viris bonis contingit. Primum
mortalis quia Dominus non permittit nos tentari
supra id quod possumus; sed facit cum te
tatione proventum, ut possimus sustinere.
Experientia sanè docet, idiotas ac maxime
simplices virgines, prudentissime se habere
quoad consensum; ac nunquam certo ma-
cio demonstrari probarique (etiam si ad
dum timide de eo loquantur) illas tentari
acquiescere.

43. Deinde nemo ex bono fit repente peccator.
Deterrimus certe is esset, qui tam ex
mibus peccatis consensum absolute ac
liberate preberet. Huc accedit definitio
cati mortalis superius ex Richar. desumpta.
Corrumpti nempe necesse esse homines
qui illud suscipiat. Quis verò credat ob
tam nefandam, momento tantum ob
virum bonum ac sanctum procreare turpitudi-
ruptionem; Dei item contemptum gratiam
proximi ruinam; & alia infinita damna
quæ peccati lethalis consensum sequuntur.

44. Mea sanè sententia est nullas tenta-
tiones minus esse periculosas, & in quibus
minus peccatur, quàm in tali scrupulorum

teria. Odiosissima enim sunt, & omnibus abominabilia, quæ suggeruntur: nullum in ijs emolumentum; voluptatis illecebra nulla; summa culpæ enormitas; fructus ipsius obiecti in corpore sæpe impossibilis. Quis ergo non abhorreat, non excretur, nõ detestetur? Execrari verò nefanda illa & detestari, longissimè à consensu dissident: & consequenter à culpæ admissione. Soletur ergo se quicumque hæc patitur: tantum conetur se eximere hoc morbo; velit (vt diximus) curari ac sanari. Hunc miserum statum nõ amet; credat benè suadentibus: & si sanitati reddatur, gratias Deo agat; sin minus, arbitretur se Dei causa tentari & affligi, seq; genus martyrij in hac vita sustinere, propter quod corona nobili non privabitur, auctore spiritu divino qui dicit. *Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vitæ, quam Deus repromisit diligentibus se.* Iacob. 1. 12.

PARAGRAPHVS SEPTIMVS

Fidem & obedientiam, presentissimum extinguendis scrupulis esse remedium.

45. **Q**Uæ hætenus diximus, magnò iuvandis animis afflicti sunt præsidio: quanquam afflictio præsens, non ita ex tempore sanari possit: recurrit enim sedata.

& recrudescit, ac sæpe crudeliùs, quàm cum nos aggressa fuerat. Quæ verò hoc postremo paragrapho allaturi sumus, perpetuò seruiunt: & qui hoc subsidio uti non possunt pro desperatis censerì debent. Fingi à nobis denique possunt duo remediorum genera. Alterum, admirandum, insolitum, & fortè nihilominus incertum: à nobis verò, & potestate nostra remotissimum: nempe ut proximè, à Deo quotiescumque hallucinaberis, è cælis nuntius adveniat, qui de statu conscientie tuæ te reddat certiore: qui primùm omnium tristitiam à te omnem submoveat, deinde ita tibi ex parte Dei omnipotentis nuntiet. O amice Dei, ne despondeas animum. Tu Dei es amicus, te infinito amore complectitur; tibi corona in cælo parata est. Timere noli: quæcumque pateris, pateris etiam quidem. Non istæ tuæ sunt cogitationes, sed dæmonis, sed naturæ, melancholico humore affectæ; sed phantasie turbatæ, & inconstantis. Quare esto bono animo, peccata tua à Deo remissa sunt. Verùm modus iste, non tantùm ineptus est, sed etiam vitiosus. Deus profectò tentat ille, qui hominibus, quos Deus præfecit, relictis, ad oracula cælestia recurrit. Dic amabo præterea. Vnde scilicet 14. Angelum Dei esse eum, qui te alloquitur. 1. Ioan. 4. Nonne Angelus satanas transfiguratur se in angelum lucis? Nonne & falsi propheta, qui propheta

tant de corde suo, & in nomine Domini mendaciter? *Probandi spiritus, utrum ex Deo sint.*
 A quo cognosces, quo spiritu ducaris? A tuone an alieno. *Ne imitaris prudentia tua,* ait scriptura divina. Ne credas spiritui tuo. Nemo in propria causa, iudicio suo fidat. Si alieno spiritu tibi utendum sit, vteris prophetis prophetantibus mendacium, qui spiritum Christi non habent, *quorum Deus venierest, & gloria eorum in confusione ipsorum qui terrena sapiunt.*
 Restat ergo ut ad illud praedictum contugas, quod Sapientia divina Ecclesiae ordinavit, ac praescripserit.

46. Quarendum nimirum alterum remedium, licitum, certum, praesens, infallibile, perpetuum quo iuvare possis, decipi non possis. Conficitur vero haec medicina, duplici pharmaco: *fide nempe viva atque obedientia.* Utraque valet plurimum ad iudicij propriae proterviam deprimendam, ad praefractae voluntatis contumaciam retundendam. Qui iudicio proprio non utitur facile dicenti credit. Qui vero obedientiae studio tenetur, voluntatem suam alteri haud gravate subijcit. Qui duas has facultates, superioris directioni submittere, seseque totum tradere valet, virtuti hic maxime vicinus est, & scrupulorum superandorum praesentissimum remedium nactus. Ita nos hortantur sacrae paginae, *Obedite praepositis vestris, & subiaceite eis, ipsi enim*
 P 5 pervigilant

Prov. 3. 5

Philippae. 3. 19.

Obedientia ac fides.

Probatum ex Scriptura

Hebr. 13. 17.

VI
16

Tobi. 4. pervigilant, quasi rationem pro vobis reddituri. To-
19. bias quoque nro iuo, *Consilium* (inquit) *Sapientie*
Directo- *semper inquire.* Sed Christi oraculum
res ani- decrevumque perpetuum, omnium excedit
marum. testimonia. *Qui vos audit, me audit;* & qui me
Luc. 10. *spernit, me spernit:* quibus omnibus homines
Ver. 16. constituuntur *animarum pastores, consilarii* &
medici. Ided à B. Paulo præpoliti vocantur qui
 præfunt. Et Propheta ait. *Imposuisti homines*
super capita nostra. Homines inquam, non
 Angelos. Si ovis pastorem sequi nolit si alijs
 aggregari, quid mirum si erret, si à lupo in-
 guletur. Iugulabere; certò certius ab er-
 ris, si pastori dicto audire nolueris. Abrip-
 eris à dæmone, qui circuit querens quem de-
 voraret, cui resistendum fortiter in fide. Tibi
Eccle. 6. quoque *consiliarius vnus è mille deligendus:* ad
6. quem deliges præter eum, qui rationem præ-
Consilia- anima tua redditurus est? Quare denique
rij. medicum. At qualem? Eum, non qui lo-
Medici. quatur placentia, nec qui vlcera demulcet
 sed qui putridam carnem amputet: pus ex-
 primat, vulnusque detergat. Verum utique
 medicum. Eum sapientem iudicabis. Eius
 cas, te propriij iudicij lepra laborare; Ei cecum
 voluntatis ulcus aperias. hæc prima ad san-
 tatem via. Id deinde certò tibi persuades
 illum cui te sanandum formandumq; tradi-
 disti non propriam personam gerere; sed
 eius qui fallere nec falli potest Christi

veri pastoris ; veri , magnique consiliarij ,
 verissimi , certissimi que medici. Adde con-
 sequenter & hoc ; vt quacumque medicus
 ille tibi prescripserit , etiam si (iudicium tuo)
 à ratione aliena videantur , eadem tamen
 ipsa suscipias , probes , complectare , & exe-
 quare. Petes forsàn qui fiet ; vt contra men-
 tem , iudiciumque meum amplectar , quod
 sensibus & rationi repugnare videatur ? Id
 tamen tibi præstandum est , si sapere velis.
 Nonne idem quotidie facis ? Proponitur tibi
 credenda resurrectio mortuorum : veritas
 vasti corporis Christi Domini sub exigua
 particula : vnus Deus in tribus hypostasibus
 existens : Incarnationis arcanum : vt is qui
 homo est , idem & Deus esse credatur. Hæc
 sensui , & rationi humanæ minimè consenti-
 unt ; credistamen , & pro tuitione eius ve-
 ritatis , paratus es animam tuam exponere.
 Ita tibi faciendum est , vt nimirum intellec-
 tum tuum sponte adducas in obsequium fi-
 dei. Et credas dicenti *Qui vos audit , me audit ,* *Luc. 10.*
& qui vos spernit me spernit. *16.* Quam varia pas-
 tores quotidie denuntiant ad salutem neces-
 saria , ea que ipsa sine discussione amplecti-
 mur ac veneramur. Cur ita ? Quia idem
 Servator ; *super cathedram Moysi (ait) sederunt* *Matt. 23*
Scriba & Pharisei. Omnia ergo quacumque vobis
dixerim seruate & facite ; secundum verò opera
eorum nolite facere.

Ratione. 47. Quapropter quicumque ad perfectionis culmen aspirat; hoc statuat necesse est. Nihil esse quod altius hominē evehat, quam submissio illa spontanea Christi nomine facta Sacerdoti, qui ei iudex & medicus datus est ad iudicandum de conscientia, medendumque morbis occultis, in quibus dignoscendis, quisque meritò cęcutire se, censere debet. illa nempe est securissima via, ideoque, eam Sapientia Dei, Filius æterni Patris elegit ac instituit tenendam, sequendamque in dubio, in qua nemo aberrare à vero, nemo falli, deceptique potest. Voluit enim Dominus in dubijs nos ad Sacerdotes habere recursum. Voluit quicquid illi dixerint, vel mandarint, seruandum esse, tenendum, & faciendum. Probat ergo Dominus iustum & æquum quod dixerint, etiamsi ex causa aliqua hallucinarentur. Falli non potest, qui Christi scita, legem, iussaque; sequitur. *Malachi.* *2. 7.* *Labia Sacerdotis, ait Malachias, custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore eius; Angelus enim Domini exercituum est.* Hunc Angelum nō celestem debes consulere, & certiora audies, quā ab eo, quem sine temeritate haud potes exoptare ac requirere. Propone huic Angelo dubia tua, & crede, non modò te nactum esse de cælis Angelum, sed etiam Dominum Angelorum.

Ratio denique consentiens omnium Doctorum,

rii, huic veritati suffragatur. Moraliter quippe certum, tutumque esse, quod à viro prudente definitum est, etsi, id, in quo afflicti culpam reformidat, culpam contineret, eundem tamen nullo modo delinquere, sequendo sapientis iudicium; eò quòd in re dubia moralem adhibuerit diligentiam, meritoque à peccati labe excusandù corà Dei tribunali venire: Quàto magis scrupulosus, qui còfessarij aut superioris iudicio se submittit, doctorum omnium calculo ac sèntentiæ subnixis temerariè enim verò, imprudenterque ille ageret, qui talis viri rationibus ac monitis sese opponeret. Idque iudicio Cassiani, qui, nullo, inquit, vitio alio tam precipitem diabolus *Colla. 2.* monachum pertrahit, & perducit ad mortem, quàm *cap. 11.* cum neglectis consilijs seniorum suo iudicio persuaserit, definitionique confidere. Hæc ratio sequendi consilij alieni subinde miraculo confirmata est. Cum enim ex alumnis S. Bernardi quidam non posset conscientiam deponere, nec ad sacra mysteria celebranda accedere, dixit ei, idem Beatus Bernardus. *Vade frater, Obedientia in fide mea celebra.* Obedivit ille simplicitate miranter, & candidè & actutum molesta illa conscientie agitatione in perpetuum carvit. *firmata.* Hactenus descrupulis.

LIBER

N
14

L
S